

KONGELIG RESOLUSJON

Klima- og miljødepartementet
Statsråd: Andreas Bjelland Eriksen

Ref.nr.:
Saksnr.: 26/397
Dato: 7. august 2026

Oppnevning av et utvalg som skal utrede arealnøytralitet (Arealnøytralitetsutvalget)

Klima- og miljødepartementet legger med dette fram forslag om å oppnevne et offentlig utvalg som skal utrede arealnøytralitet. Utvalget skal starte arbeidet så snart som mulig, og levere utredningen innen 31. desember 2027.

1. Bakgrunn

Hvert år bygges det ned om lag 35–40 km² natur i Norge. Ifølge Artsdatabanken og Miljødirektoratet utgjør denne nedbyggingen, sammen med andre former for arealendringer, den største negative påvirkningen på norsk natur. Samtidig fører nedbygging av natur til utslipp av klimagasser. Nedbygging av natur besluttet i hovedsak av kommunene, og kjennetegnes av et høyt antall enkeltsaker. Når hver enkelt nedbygging vurderes isolert, er det risiko for at den samlede belastningen på naturen ikke hensyntas.

Arealnøytralitet innebærer å se tap av natur og naturpositive tiltak i sammenheng. Formålet med utredningen er å gi kunnskap om hvordan arealnøytralitet kan operasjonaliseres på et nasjonalt nivå for å bidra til å ta bedre vare på naturen og redusere klimagassutslipp, samtidig som andre viktige samfunnsformål, som fornybar kraftproduksjon og kraftledninger, ivaretas.

2. Utvalgets oppgaver

Operasjonalisering av arealnøytralitet vil være noe nytt i Norge, og konsekvensene for samfunnet er ikke klare. En faglig utredning, som også klargjør insentivstrukturer og målkonflikter i arealpolitikken er derfor nødvendig før regjeringen kan vurdere operasjonalisering av arealnøytralitet på nasjonalt nivå.

Av mandatet (vedlegg 1) framgår det at utvalget skal utrede dagens utfordringsbilde, definisjoner og operasjonaliseringer, og virkninger av arealnøytralitet for andre samfunnsformål. Utvalget skal ha som utgangspunkt en operasjonalisering av arealnøytralitet på nasjonalt nivå, og utvalgets arbeid er begrenset til plan- og bygningslovens geografiske virkeområde; ikke Svalbard.

Utredningen skal legge til grunn at et mål om arealnøytralitet ikke skal begrense utbygging av fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvarsformål og samfunnskritisk digital infrastruktur, jf. prinsippet om prioriterte utbyggingsformål i Meld. St. 35 (2023–2024).

Utvalget skal legge til rette for innspill fra relevante kompetansemiljøer og private og offentlige aktører, herunder kommuner og statsforvalterne, og den skal bygge på relevant kunnskap fra andre land.

Mandatet har vært lagt frem for alle berørte departementer.

3. Sammensetning

Klima- og miljødepartementet foreslår et utvalg med 10 medlemmer (vedlegg 2). Medlemmene har juridisk, samfunnsøkonomisk, biologisk og annen relevant ekspertise om norsk natur- og arealforvaltningen, og om sammenhengen mellom naturen og andre samfunnshensyn, og vil til sammen dekke emnene som inngår i mandatet. Utvalget skal ledes av Øystein Dørum. Forslaget til utvalg oppfyller kravene i likestillings- og diskrimineringslova § 28 første ledd bokstav b med 4 kvinner og 6 menn. Sammensetningen tar hensyn til en geografisk fordeling av medlemmene.

4. Vurdering

Nedbygging av natur utgjør, sammen med andre former for arealendringer, den største negative påvirkningen på norsk natur. Samtidig fører nedbygging av natur til utslipp av klimagasser. Nedbygging av natur besluttet i hovedsak av kommunene, og kjennetegnes av et høyt antall enkeltsaker. Når hver enkelt nedbygging vurderes isolert, er det risiko for at den samlede belastningen på naturen ikke hensyntas. Formålet med utredningen er å gi kunnskap om hvordan arealnøytralitet kan operasjonaliseres på et nasjonalt nivå for å bidra til å ta bedre vare på naturen og redusere klimagassutslipp, samtidig som andre viktige samfunnsformål, som fornybar kraftproduksjon og kraftledninger, ivaretas. Utredningen, som også klargjør insentivstrukturer og målkonflikter i arealpolitikken, vil danne beslutningsgrunnlag for operasjonalisering av arealnøytralitet på nasjonalt nivå.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Utgiftene til det offentlige utvalget omfatter blant annet godtgjørelse og reiseutgifter for medlemmer, lønn til sekretariat og eventuelle utredningsmidler. Kostnaden vil bli dekket innenfor Klima- og miljødepartementets budsjett.

Klima- og miljødepartementet

t i l r å r:

Det oppnevnes et utvalg som skal utrede arealnøytralitet. Utvalgets mandat og sammensetning fastsettes i samsvar med vedlegg til resolusjonen.

Vedlegg til kongelig resolusjon 7. august 2026 om oppnevning av et utvalg som skal utrede arealnøytralitet

Vedlegg 1 Mandat for utvalg som skal utrede arealnøytralitet

Mandat for NOU om arealnøytralitet

Hvert år bygges det ned om lag 35–40 km² natur i Norge. Ifølge Artsdatabanken og Miljødirektoratet utgjør denne nedbyggingen, sammen med andre former for arealendringer, den største negative påvirkningen på norsk natur. Samtidig fører nedbygging av natur til utslipp av klimagasser.

Nedbygging av natur besluttes i hovedsak av kommunene, og kjennetegnes av et høyt antall enkeltsaker. Når hver enkelt nedbygging vurderes isolert, er det risiko for at den samlede belastningen på naturen ikke hensyntas.

Arealnøytralitet innebærer å se tap av natur og naturpositive tiltak i sammenheng. Formålet med utredningen er å gi kunnskap om hvordan arealnøytralitet kan operasjonaliseres på et nasjonalt nivå for å bidra til å ta bedre vare på naturen og redusere klimagassutslipp, samtidig som andre viktige samfunnsformål, som fornybar kraftproduksjon og kraftledninger, ivaretas.

Operasjonalisering av arealnøytralitet vil være noe nytt i Norge, og konsekvensene for samfunnet er ikke klare. En faglig utredning, som også klargjør insentivstrukturer og målkonflikter i arealpolitikken er derfor nødvendig før regjeringen kan vurdere operasjonalisering av arealnøytralitet på nasjonalt nivå.

Utvalget bes vurdere:

Dagens utfordringsbilde

- dagens omfang av nedbygging av natur opp mot verdien av ulike utbyggingsformål fra et samfunnsøkonomisk perspektiv, og hvilke insentivstrukturer og målkonflikter samt eventuelle strukturelle problemer som bidrar til utviklingen.
- eksisterende insentiver til naturrestaurering og i hvor stor grad omfanget av nedbygging av natur veies opp av restaurering.

Definisjoner og operasjonalisering av arealnøytralitet

- ulike definisjoner av nasjonal arealnøytralitet, herunder hvilke arealer som kan inngå i begrepet, hvordan nedbygget areal kan veksles mot restaurert eller tilbakeført areal og hvilke planer og tiltak, aktører og formål som kan omfattes.
- ulike måter å operasjonalisere nasjonal arealnøytralitet på, herunder vurderinger av et *mål om* arealnøytralitet opp mot et *krav til* arealnøytralitet samt relevant tidsperspektiv.
- eksisterende og nye virkemidler som kan bidra til oppfyllelsen av en eventuell nasjonal operasjonalisering av arealnøytralitet.
- hvordan arealnøytralitet og nedbygging av natur kan måles over tid, herunder andre målformuleringer og innretninger for å begrense nedbygging av natur.

Virkninger av arealnøytralitet for andre samfunns mål

- hvordan ulike operasjonaliseringer av arealnøytralitet vil påvirke viktige samfunns mål og verdiskaping, og vurdere om det er hensiktsmessig med tilpasninger for enkelte utbyggingsformål.
- hvordan et mål om arealnøytralitet vil påvirke det kommunale handlingsrommet generelt, og det kommunale ansvaret for planlegging etter plan- og bygningsloven.
- hvordan ulik operasjonalisering av nasjonal arealnøytralitet vil kunne påvirke oppnåelsen av jordvernmålet, og øvrige produksjonsarealer i landbruket, herunder arealer for skogbruk, reindrift og beitebruk.

Forutsetninger:

- Utredningen skal gjennomføres i samsvar med utredningsinstruksen, med bl.a. oppstilling av nytte- og kostnadsvirkninger av ulike måter å operasjonalisere nasjonal arealnøytralitet på.
- Utvalget skal vurdere *om* det er hensiktsmessig med et mål om arealnøytralitet, ikke bare hvordan et mål eventuelt bør utformes.
- Utredningen skal legge til grunn at et mål om arealnøytralitet ikke skal begrense utbygging av fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvarsformål og samfunnskritisk digital infrastruktur, jf. prinsippet om prioriterte utbyggingsformål i Meld. St. 35 (2023–2024).
- Utvalget skal se på samlet virkemiddelbruk for å redusere nedbyggingstakten av natur, herunder avgifter, bruk av eksisterende virkemidler i plansystemet og ved behandling av konsesjoner etter sektorlover.
- Utvalgets arbeid er begrenset til plan- og bygningslovens geografiske virkeområde; ikke Svalbard.
- Utvalget skal ha som utgangspunkt operasjonalisering av arealnøytralitet på nasjonalt nivå.
- Utvalget skal vurdere hvilke konsekvenser forslag til ulike modeller for arealnøytralitet vil ha for kommunene, både som arealmyndighet og for kommunenes lokalpolitiske handlingsrom. Vurderingen må ta hensyn til ulike regionale forutsetninger.
- Utredningen skal ta utgangspunkt i eksisterende eller lett tilgjengelig data og kunnskap, og legge vekt på relevante koblinger til naturregnskap.
- Utvalget skal legge til rette for innspill fra relevante kompetansemiljøer og private og offentlige aktører, herunder kommuner og statsforvalterne.
- Utvalget skal legge prinsippene for statlig styring av kommunesektoren til grunn for sitt arbeid, jf. veilederen *Statlig styring av kommuner og fylkeskommuner* fra Kommunal- og distriktsdepartementet.
- Utredningen skal bygge på relevant kunnskap fra andre land.

Utvalget skal levere sin NOU innen utgangen av 2027.

Vedlegg til kongelig resolusjon 7. august 2026 om oppnevning av et utvalg som skal utrede arealnøytralitet

Vedlegg 2 – Medlemmer i utvalget

Leder:

Samfunnsøkonom Øystein Dørum, Oslo

Medlemmer:

Professor Ingunn Elise Myklebust, Bergen

Forskningsdirektør Christian Steel, Oslo

Ordfører Sigrid Simensen Ilsøy, Dagali

Kommunikasjonssjef Atle Simonsen, Stavanger

Professor Anne Sverdrup-Thygeson, Ås

Seniorrådgiver Mari Elina Hakala, Varangerbotn

Seniorforsker Trond Simensen, Trondheim

Professor Ståle Navrud, Drøbak

Spesialrådgiver Geir-Harald Strand, Ås